

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наукова робота учасниці II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності “Соціальна педагогіка” студентки 3 курсу спеціальності “Соціальна педагогіка і практична психологія”

Димид Ірини Андріївни

Науковий керівник:
кандидат пед. наук, професор

Ковбас Богдан Іванович

Івано-Франківськ – 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСАД ПРОЦЕСУ ТВОРЧОСТІ	
1.1. Поняття творчості та творчих здібностей	5
1.2. Особливості та чинники розвитку та становлення творчих здібностей у дитинстві з погляду сучасної педагогіки	8
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДАХ	
2.1. Діяльність соціального педагога з виявлення творчих здібностей у дітей дошкільного віку	12
2.2.Методики діагностики, формування та розвитку творчих здібностей у дітей 3-6 років	15
ВИСНОВКИ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	22
ДОДАТКИ	25

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю глибшого вивчення творчих аспектів розвитку особистості. Пошуки способів організації життєдіяльності дітей таким чином, щоб дитина сповна могла творчо реалізуватися, постійно знаходяться в центрі уваги дослідників, вчених, психологів та педагогів та батьків.

Е. Фромм у роботі «Мистецтво любити» справедливо зазначає, що якщо людина нічого не творить, тоді вона починає руйнувати вже існуюче.

Період дошкільного дитинства найсприятливіший для художньо-творчого виховання та розвитку особистості. Адже саме в цей період закладається фундамент творчого розвитку особистості.

Розбудова системи освіти в Україні передбачає оновлення її змісту, зміну форм організації життєдіяльності дітей. Яскравою тенденцією цього процесу є зростання питомої ваги мистецтва у вихованні підростаючого покоління. Навчально-виховними програмами дітей дошкільного віку передбачено різні види роботи з дошкільниками, що мають на меті виховувати в них почуття прекрасного, відповідні естетичні погляди та культуру загалом.

Вищенаведені фактори сприяли вибору теми наукового дослідження.

Об'єкт дослідження: творчі здібності.

Предмет дослідження: розвиток творчих здібностей дошкільників.

Мета дослідження: виявити педагогічні умови та методи творчого розвитку дітей дошкільного віку, застосувати відповідні методи на практиці.

Завдання дослідження:

- дослідити розвиток творчих здібностей дітей віком від 3 до 6 років;
- вивчити способи і шляхи розвитку творчих здібностей дошкільника;
- розглянути та апробувати різні методи діагностики та розвитку творчості дошкільника.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення джерел інформації; вивчення педагогічної документації, праць дослідників даних галузей; спостереження; тестування; вивчення передового педагогічного досвіду.

Методологічну основу склали психолого-педагогічні положення, принципи науковості та зв'язку теорії та практики.

Для досягнення поставлених завдань використовувалися наступні методи: пошуково-бібліографічний – аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури, історико-педагогічний аналіз друкованих джерел, матеріалів педагогічної преси; предметно-цільовий – аналіз педагогічної, психологічної літератури; структурно-системний аналіз; спостереження та тестування.

Розділ 1. Теоретичні основи дослідження засад процесу творчості

1.1. Поняття творчості та творчих здібностей

Сьогодні, в умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює, людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей і задумів, нових підходів, нових рішень). Творчість не виникає на порожньому місці, її потрібно розвивати ще з дитячого віку.

«Загальновідомо, що творчість постає як наукова категорія, яка виражає визначальну сутність людської діяльності, полягає у невинному прогресі й збільшенні різноманітності реальності як наслідку задоволення потреб та інтересів людини». [19, 222]

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури.

«Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства та виховання людини». [7, 326]

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий радянський психолог Л. Виготський зазначав також, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою

діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині». [6, 3]

Здібності, як зазначає Гончаренко, автор «Великого педагогічного словника», – це стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності. В здібностях поєднуються природне й соціальне. Природною основою є задатки. Сукупність здібностей називають обдарованістю. Визначальним в розвитку здібностей є умови життя і взаємодія з навколишнім середовищем. Здібності людини розвиваються в процесі засвоєння нею суспільного досвіду, виховання й навчання, в процесі трудової діяльності. Кожна здібність становить складну синтетичну якість людини, в якій поєднуються окремі психічні властивості (чутливість, спостережливість, особливості пам'яті, уяви, мислення). [7, 135]

Творчі здібності особистості – це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

Такі здібності самі по собі не гарантують творчих здобутків. Для їх досягнення необхідний "двигун", який запусить би в роботу механізм мислення, тобто необхідні бажання і воля, також потрібна "мотиваційна основа".

«Людина із здібностями не народжується. Вона народжується із задатками. Не існує задатків до окремих видів діяльності – музики, математики, професійної діяльності тощо. Задатки – це недиференційовані, в основному, анатомо-фізіологічні, морфологічні особливості організму, які

не мають прямого відношення до успішності людини в діяльності. Більше того, прихильники еквіпотенційної теорії здібностей сходяться на думці про те, що всі немовлята, які народилися без патологій, мають приблизно однакові задатки, достатні, щоб досягти значних успіхів у будь-якому виді діяльності». [11, 37]

Обдарованість, за визначенням, наведеним у «Великому педагогічному словнику», – це індивідуальна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності. Обдарованість розвивається в процесі засвоєння індивідом духовних та інших надбань людства, його творчої діяльності. Високий ступінь спеціальної обдарованості називають талантом. [7, 236]

Американський психолог Е. Фромм запропонував таке визначення поняття творчих здібностей: «Це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; це спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення свого досвіду».

Основними показниками творчих здібностей є швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість.

Один із творців системи вимірювання творчих здібностей Торранс відзначав з цього приводу, що успадкований потенціал не є найважливішим показником майбутньої творчої продуктивності. В якій мірі творчі імпульси дитини набудуть характерну творчості залежність від впливу батьків та інших дорослих. Сім'я цілком здатна розвинути або ж навпаки, знищити творчий потенціал малюка ще у дошкільному віці.

1.2. Особливості та чинники розвитку і становлення творчих здібностей у дитинстві з погляду сучасної педагогіки

В останні десятиліття XX століття та вже на початку XXI століття педагогічна наука цілеспрямовано намагається не лише дослідити загальні особливості творчої діяльності, але й розробити спеціальні засоби, прийоми, методи та технології розвитку творчості.

З педагогічної точки зору дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці дитина вперше усвідомлює відношення між собою і навколишнім світом, моральних оцінках тощо.

Відмітна ознака творчої діяльності дітей дошкільного віку – суб'єктивна новизна продукту діяльності. За своїм об'єктивним значенням «відкриття» дитини може бути і новим, незвичним, але, в той же час, виконуватися за вказівкою педагога, за його задумом, з його допомогою, а тому не бути творчістю. І в той же час дитина може запропонувати таке рішення, яке вже відоме, використовувалося на практиці, але додумався він до нього самостійно, не копіюючи відоме. У цьому випадку ми маємо справу з творчим процесом, заснованим на здогаду, інтуїції, самостійному мисленні учня. Тут важливий сам механізм діяльності, в якій формується вміння вирішувати нешаблонний, нестандартні задачі. [20, 6-7]

З погляду сучасної педагогіки важливе значення у розвитку особистості має творчий потенціал – «здатність людини оригінально і конструктивно мислити, успішно розв'язувати нові задачі, тобто творчо діяти у нових ситуаціях». [8, 47]

Варто відзначити важливість забезпечення вільного доступу дітей до матеріалів, які сприяють розвитку творчості, та їхній різноманітності, можливості працювати з ними будь-якої хвилини, задля кращого забезпечення розвитку творчих здібностей.

«Учені, які вивчали еволюцію творчості дитини, встановили, що діти від 3 до 7 років малюють приблизно за однією схемою, але результати їхньої роботи різні.» [9, 1] Цей факт свідчить про індивідуальність розвитку творчих здібностей кожної особистості, що залежить від задатків та здібностей, сприятливості середовища, в якому перебуває дитина.

Крізь призму оцінювання творчості завдяки впливу реклами, дослідники вказують на те, що сучасний інформаційний простір становить велику небезпеку для розвитку творчого потенціалу особистості своєю неунікною спрямованістю на віртуалізацію реальності, що часто не лише нівелює творчу природу вчинку, а й стирає межу між реальним вчинком як психічно-вольовим актом та його медійною імітацією. Деіндивідуалізованість інформаційного простору створює небезпечну ілюзію можливості уникнення моральної, а значить і будь-якої творчості, що призводить до розмивання самого поняття творчої неповторності, яке у «психології творчості» є ключовим. [22. 146]

Характеризуючи медіасередовище як відносно новий, але досить стійкий в сучасному суспільстві, чинник становлення творчих здібностей у дошкільному віці, дослідники наголошують на важливості обережного застосування цього чинника, власне, до процесу розвитку творчих здібностей дитини.

Проаналізувавши досвід роботи педагогів у дитячих садочках, можна виокремити деякі ситуації, котрі дають змогу оцінити рівень стимуляції

педагогами та батьками розвитку творчих здібностей у дітей. Зокрема, з досвіду роботи М.В. Логвенюк: «Часто спостерігаю, як дорослі нав'язують дітям свою манеру читання віршів, а в результаті дитина взагалі відмовляється їх декламувати, зникає сила голосу. Це говорить про те, що штамп здатен погубити творчі задатки.

Ще є суттєва проблема, яка відома і болюча для всіх педагогів – батьки хочуть бачити у головних ролях тільки своїх дітей. Вони змушують дітей виступати, що психічно травмує дітей». [17, 13]

Педагоги доводять, що у дошкільнят величезний творчий природній потенціал, який за різними причинами не завжди реалізується повністю. Тому дуже важливо створити таку ситуацію, яка б сприяла бурхливому сплеску дитячої фантазії, атмосферу творчого натхнення». [3, 206]

Науковці виділяють наступні стадії прояву творчої активності:

1. Наслідування – копіювання готового; дитина, потрапляючи у нову ситуацію, репродукує готовий спосіб дії, повторює його за дорослим для досягнення бажаного результату.
2. Творче наслідування, де назва говорить сама за себе – внесення елементів новизни, прояв самодіяльності без внесення істотних змін у запропоновану схему дій, зразок, ідею. Це – перша заявка дитини про себе, своє бажання самовиразитися.
3. Репродуктивна творчість – уміння взяти за основу запропоновану схему (ідею), але істотно її переробити, внести зміни. Тут дитина вправляється в переробці інновацій, пропускає їх крізь себе, вносить елементи новизни й оригінальності. Ця стратегія характерна для дошкільників-креативів.

4. Справжня творчість, створення нового. [12, 6]

Зовнішні чинники можуть сприяти розвитку креативних здібностей дитини чи гальмувати його. Такими стимулювальними факторами, за словами Е. Торранса, є:

- орієнтація на потребу творчого розв'язання проблем;
- відсутність перешкод для проявів спонтанності й ініціативи;
- створення можливості маніпулювати предметами і висловлювати варіативні думки;
- навчання уважному ставленню до сигналів навколишнього середовища;
- виховні впливи, спрямовані на визнання дитиною цінності креативних рис своєї особистості.

До гальмівних факторів він зараховував:

- орієнтацію на успіх, побоювання дати неправильну відповідь;
- підсилену орієнтацію на думку однолітків, побоювання звинувачень у незвичайності;
- заборону запитань і обмеження ініціативи;
- надмірну фіксацію на стереотипах статевої ролі;
- уявлення про дивергентне мислення як про відхилення від норми;
- жорстке розмежування трудової та ігрової діяльності.

Враховуючи взаємозв'язок розвитку інтелектуальних та творчих здібностей американський психолог Е.П. Торранс запропонував схему розвитку креативності та інтелекту, де можна побачити відповідність креативності певному рівню коефіцієнта інтелекту. [Дод. А]

Розділ 2. Основні напрямки оптимізації формування творчих здібностей дітей у дошкільно-виховних закладах

2.1. Діяльність соціального педагога з виявлення творчих здібностей у дітей дошкільного віку

Існує «формула», яка підіймає завісу над таємницею народження творчого розуму: «Спочатку відкрити істину, відому багатьом, потім відкрити істини, відомі деяким, і нарешті відкрити істини, нікому ще невідомі». Мабуть, це і є шляхом становлення творчості, шляхом розвитку винахідницького таланту. Обов'язок соціального педагога – допомогти дитині натрапити на цей шлях.

«Закон України «Про дошкільну освіту» визначає як одне з пріоритетних завдань дошкільної освіти «формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття соціального досвіду». [14, 28] Саме тому соціальний педагог, вихователі, психолог та батьки повинні спільними зусиллями забезпечити умови для розвитку творчості дошкільника.

«Упровадження в сучасну практику роботи освітніх закладів особистісно орієнтованої моделі навчання висуває потребу по-новому підходити до проектування навчального середовища, обирати нестандартні методи та форми залучення дошкільнят до різних видів діяльності, що, в свою чергу, передбачає глибоке й різнобічне вивчення пізнавальних та творчих здатностей дітей.

Завдання педагога – стимулювати й збагачувати різні види творчої діяльності дітей: гру, малювання, ліплення, конструювання, які сприяли б максимальній об'єктивізації нових образів, формуванню системи та їх цілісного завершення». [20, 6]

«У реальному житті дошкільникові доводиться виконувати як творчі, так і нетворчі (що містять готову логічну програму, передбачають шаблонне рішення) завдання. Надаючи перевагу завданням творчого характеру, педагог виховує в старших дошкільнят інтерес до складних задач (практичних, інтелектуальних, комунікативних), бажання виконувати їх самостійно, не боятися помилитися». [11, 5]

Головним у визначенні потенційних можливостей дитини є наявність певних знань, умінь і навичок у поєднанні з її інтересами, тобто виявлення того, що знає, що вміє і чим хоче займатися дитина. Для цього соціальний педагог здійснює вдумливе спостереження за дитиною.

У наш час більшість дослідників надають перевагу методу спостереження як такому, що дозволяє зняти жорстоку обмеженість тестувань, та отримати значно ціннішу інформацію щодо здібностей дітей. Саме тому, процес виявлення обдарованих дітей доцільно розпочинати з всебічного спостереження за дітьми. Відомості про життя дитини, про які повідомляють батьки, також підвищують ефективність процесу пошуку, тому що надають можливість дізнатись про наявність у неї якихось особливих здібностей, чи інтересів, особливості спілкування з дорослими й однолітками та інше. Саме тому поряд із спостереженням соціального педагога можна використовувати запитальники для батьків. [Дод. Б] Такі запитальники пропонуються з метою отримання додаткової інформації, яку пізніше можна використати в аналізі конкретного випадку для характеристики кожної дитини. Даний опитувальник було використано також для визначення творчих здібностей дітей, що відвідують дошкільний навчальний заклад, з точки зору їхніх батьків, і вже відповідаючи на запитання батьки знаходили для себе відповіді на запитання стосовно подальших кроків з розвитку творчості дітей.

Існують різні критерії оцінок творчих здібностей дітей, зокрема критерії правильної оцінки творчої активності розробила О. Кононко, доктор психологічних наук, які мають вигляд своєрідного опитувальника для педагога стосовно конкретної дитини. [Дод. В]

Процес виявлення творчих здібностей здійснюється поетапно:

I етап. Всебічне спостереження за поведінкою, діяльністю, перебігом розумових процесів у дитини.

II етап. Виявлення й дослідження психічного стану дитини та інтересів, шляхом власної оцінки.

III етап. Визначення коефіцієнта розвитку інтелекту.

IV етап. Визначення рівня розумового розвитку, що базується на дослідженні вербальних здібностей дитини.

V етап. Визначення продуктів творчої діяльності.

VI етап. Всебічний аналіз конкретних випадків.

Педагогові, який прагне виховати креативність, допоможуть: нерегламентоване середовище, демократичні відносини з дітьми, наявність у вихованців можливості наслідувати творчу особистість. [12, 6]

Схильність дитини до творчості складається з таких якостей, як розмаїття інтересів, незалежність і гнучкість розуму, допитливість, наполегливість. Нарешті, істотне значення має й обстановка в родині дитини. Проаналізували ці якості ми за допомогою тестування на предмет творчих схильностей, що дало можливість визначити, над якою саме якістю необхідно попрацювати ретельніше. [Дод. Г] Також в процесі здійснення дослідження було визначено рівень творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

2.2.Методики формування та розвитку творчих здібностей у дітей 3-6 років

Лише створення сприятливих умов недостатньо для виховання дитини з високим творчим потенціалом, або задля стимуляції його розвитку. Практика показує, що такого невтручання мало: не всі діти можуть самі відкрити дорогу до творення, і надовго зберегти творчу активність та бажання створювати щось нове.

Виховання творчих здібностей дітей буде ефективним лише в тому випадку, якщо воно буде цілеспрямованим процесом, у ході якого вирішується ряд педагогічних завдань. Задля активної розумової та творчої діяльності дітей застосовується один з найпоширеніших методів навчання – бесіда. При бесіді ставляться питання для обговорення майбутньої роботи, уточнюються і доповнюються відповіді дітей. Бесіда може носити характер вільної дискусії, розвиває самостійність судження творчого задуму. Проте одної лише бесіди, нехай і з навідними питаннями не буде достатньо для виявлення та подальшого формування творчих здібностей.

Розвивати здібності неможливо, не розвиваючи особистість. Для дитячого і підліткового віку це означає, що не можна розвивати здібності, не враховуючи соціальних процесів, що відбуваються у контактній групі. Інші діти, батьки, учителі оцінюють успіхи і невдачі дитини у діяльності, що зумовлює соціальне прийняття чи відторгнення, лідерство чи аутсайдерство дитини, зрештою, її самопочуття, настрої, психологічний комфорт. [3; 50]

Необхідно виокремити педагогічні принципи формування креативності:

- Уникати чіткого формулювання проблеми, творчого завдання;
- обговорювати з дітьми не саме творче завдання, а аналізувати деякі загальні моменти, які вводять їх у проблему, уточнюють її сенс;

- пропонувати вихованцям не зупинятися на досягнутому, висувати нові ідеї, навіть якщо їм здається, що завдання розв'язане;
- якщо дитині не вдається розв'язати творче завдання, розбити його на підпроблеми;
- спонукати дітей частіше вдаватися до аналогій;
- бути тактовним, винахідливим;
- стимулювати творчу уяву, прояви дотепності, фантазії
- вдосконалювати своє вміння ставити запитання, робити часткові підказки, вносити уточнення, які спонукають до пошуку;
- то звужувати, то розширювати поле пошуку дитиною розв'язання творчого завдання;
- зважено аналізувати й відбирати найбільш оригінальні дитячі ідеї;
- учити дітей не обмежуватися найбільш очевидним способом розв'язання завдання;
- використовувати запитання, що сприяють концентрації уваги дітей;
- спонукати вихованців знаходити у творчому завданні суперечності;
- час від часу пропонувати дітям уявити (зобразити) щось у вигляді елементарної схеми. [12, 6]

Афоніна В.О. виокремлює такі методи навчання в контексті розвитку творчих здібностей дошкільників:

- пояснювально-ілюстративні (розповіді, пояснення, бесіди, демонстрації та ін.);
- репродуктивні (відтворювальні);

- проблемно-пошукові (проблемне викладення матеріалу, частково-пошукові);
- наочні (демонстрація слайдів, картин, малюнків, відеофільмів);
- практичні (музичні ігри, вправи, рухи, спрямовані на формування музичних здібностей дошкільнят, розширення їхнього тезаурусу та вивчення української мови). [1, 32-33]

Дуже важливо створити таку ситуацію, яка б сприяла бурхливому сплеску дитячої фантазії, атмосферу творчого натхнення, зацікавити дітей можливістю створити свою історію.

«Цікаві думки про здатність дітей до творчості висловлював К.С. Станіславський – театральний режисер, актор та педагог. Він радив акторам учитися у дітей, гра яких завжди виділяється вірою та щирістю. Під час театралізованої гри діти часто виявляють емоції, які у житті ще не доступні їм. Виникає відразу питання, чи відчуває ці почуття дитина, чи тільки відображає їх? І. М. Сетінов довів, що ігрові переживання залишають глибокий слід у свідомості дитини. Дитячі письменники також не безпідставно вважають, що театр – один із найкращих способів розвинути дитячу творчість. Театралізовані ігри, на відміну від сюжетно-рольових, передбачають присутність глядача (однолітків, батьків, працівників дошкільного закладу). В процесі підготовки та проведення театралізованих ігор у дітей формується вміння з допомогою засобів виразності (інтонації, міміки, жесту) точно передавати ідею художнього твору». [17, 6-8]

Творча сюжетно-рольова гра – один з найбільш дієвих засобів виховання дитини, формування її особистісних якостей, творчих здібностей. Проте, на жаль, цей вид ігрової діяльності ще не посів належного місця в

роботі дошкільних закладів, хоча теоретично всі розуміють її необхідність і значення. [5, 14]

Методичні рекомендації щодо розвитку зображувальної творчості дітей молодшого дошкільного віку:

- ознайомлення з художнім матеріалом;
- ознайомлення дітей із кольором;
- використання елементів психогімнастики на заняттях;
- імпровізовані казки, фантазування на заняттях з малювання;
- сенсомоторні вправи для підготовки руки дитини до малювання.

[23, 43-47]

Різні види діяльності, орієнтування у кольорах, формах, розмірі предметів, експериментування з використанням методу спроб і помилок, опора на творчу уяву, практична апробація нових способів дій з предметами – все це сприяє формуванню і розвитку у дітей креативності як здатності продукувати нове, виявляти індивідуальність. [10, 29]

Завдяки ефективності художніх технік розвитку творчих здібностей було використано наступні методики: «Вигадай гру», «Придумай розповідь», «Намалюй що-небудь». [Дод. Д]

Існує також немало авторських програм, технік, методик стосовно нетрадиційного малювання, та роботи з природними матеріалами, реалізація яких призвела до позитивних змін творчого світу дошкільників. [Дод. Е, мультимедійний матеріал]

«Розв'язування творчих завдань – основний засіб моделювання мислення, адже передбачає знаходження й усвідомлення зв'язку між тим, що дано, і тим, що треба знайти. Найбільш поширені й найцікавіші для дошкільників завдання на конструювання». [2, 10]

Також великої популярності як засіб розвитку творчості, особливо у дитячому віці, набула «пісочна анімація (малювання піском, сипка анімація, техніка порошку) – стиль образотворчого мистецтва, а також технологія створення анімаційних фільмів». [18, 30]

Притаманним з дитячого віку також є вокальне мистецтво. Завдання соціального педагога – налаштувати на відповідний лад дитину та вчасно підказати педагогам, котрі працюють з дитиною щоденно, на цей варіант розвитку творчих здібностей дошкільника, що є доволі популярним як в дошкільних навчальних закладах, так і в школі. «Співи – основний і найдемократичніший вид музичної діяльності. Пісня дозволяє людині не тільки висловити свої почуття, а й викликати в інших відповідним емоційний відгук, співзвучний з тим настроєм, що передає виконавець». [4; 35-36]

Допомогти дитині розвинути свої творчі здібності і, водночас, зберегти та покращити свій фізичний стан допомагає і мистецтво хореографії. Танець поєднує в собі можливості впливу на фізичну, психічну і духовну сторони індивідуальності людини. [13, 53]

Відповідною старшому дошкільному віку є методика дослідження дитячої креативності Е.Е Тунік. [Дод. Ж]

Беручи до уваги вищенаведені способи діагностики, формування та становлення творчих здібностей у дітей віком від 3 до 6 років, можна побачити, якими різноманітними можуть бути своєрідні методи впливу на дитину з метою стимуляції розвитку її творчості, художньо-естетичного виховання підрастаючого покоління, прослідкувати за динамікою рівня розвитку творчих здібностей дошкільників.

ВИСНОВКИ

Дитина дошкільного віку в умовах виховання і навчання починає займати нове місце в системі доступних їй суспільних відносин, потроху опановуючи соціальний досвід суспільства, при звичаючись до усталених норм та звичаїв тощо.

Наявність задатків, опанування творчими здібностями, обдарованість і талант – в такому порядку людині відкриваються можливості досягнення креативності, котра так цінується сьогодні в багатьох сферах.

Необхідно ретельно регулювати процес надходження тієї чи іншої інформації та наведення певних моделей поведінки.

Існує досить багато наукових підходів до теми творчих здібностей, обдарованості, багато класифікацій, способів діагностики та розвивальних програм.

Дитина ще не встигла народитися, а в ній уже живе великий талант. І призначення соціального педагога – допомогти дитині розгадати і розібратися зі своїм внутрішнім «Я», діагностувавши сам факт наявності творчих здібностей у дитини, поставивши певні творчі завдання, котрі спонукають дітей до використання вже набутих знань та навичок, їх практичного застосування, пошуку нових способів використання.

Завдання, котрі педагог ставить, провокуючи розвиток творчості в дошкільника, сприяють розвитку винахідливості, кмітливості, вміння планувати свої дії, бачити можливості перетворення предметів, шукати найоптимальніші розв'язання.

Було проаналізовано особливості розвитку дітей дошкільного віку, звертаючи основну увагу на проблему формування творчих здібностей. Позитивно вплинули на творче становлення особистості дошкільника проведені тести та опитування, було налагоджено співпрацю з батьками, на основі спостереження зроблено відповідні висновки. Застосувалися методики дослідження та підвищення рівня творчих здібностей дошкільників, в тому числі засобами нетрадиційного образотворчого мистецтва. Визначено було характер творчих здібностей дитини, що дало чіткий орієнтир в контексті подальшого розвитку творчості та забезпечило позитивну динаміку творчої активності дошкільників.

Творчість дошкільника передбачає наявність у нього здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Вивчення цих властивостей особистості виявило важливу роль уяви, інтуїції, неусвідомлюваних компонентів розумової активності, а також потреби особистості в самоактуалізації, в розкритті і розширенні своїх творчих можливостей.

Кожна дитина має певні здібності, тому завдання педагогів і батьків – визначити, відшукати і допомогти їх розвинути. Успішне вирішення завдань навчання і виховання молодших школярів перебуває у прямій залежності від характеру взаємодії між педагогом та дитиною. Переорієнтація навчально-виховного процесу на формування творчої особистості реалізується за умов діалогізації, співробітництва, що мають особистісну спрямованість і стимулюють до творчого розвитку і самовдосконалення особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афоніна В. О. Розвиток творчих здібностей дошкільників через український фольклор засобами гурткової роботи / В. О. Афоніна // Обдарована дитина. – 2012. – № 5. – С. 31-35.
2. Біла І. Конструювання як засіб розвитку творчості дошкільнят / І. Біла // Дошкільнє виховання. – 2010. – № 5. – С. 10-13.
3. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дитини у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти / А. Богуш, – К.: Видавничий дім «Слово», 2006. – 304 с.
4. Борисова О. Система роботи над вокально-хоровими навичками старших дошкільників та молодших школярів / О. Борисова // Початкова школа. – 2004. – № 5. – С. 35-38.
5. Бурова А. Сюжетно-рольова гра у розвитку творчих здібностей / А. Бурова, О Долинна // Дошкільнє виховання. – 2000. – № 1. – С. 14-15.
6. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. Очерк: Кн. для учителя. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.
7. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997 – 376 с.
8. Гулько Ю. А. Розвиток творчого потенціалу дошкільників / Ю. А. Гулько, Н. Г Рубель // Обдарована дитина. – 2005. – № 6. – С. 47-52.
9. Демчу М. Розвиток зображувально-художніх здібностей дитини засобами різноманітних художніх технік / М. Демчук // Дитячий садок. – 2004. – № 23. – С. 1-3.

10. Дода М. Осередки для розвитку і творчості наймолодших (дитячий садок, що відповідає вимогам Базової програми) / М. Дода // Дошкільне виховання. – 2010. – № 4. – С. 28-29.
11. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
12. Кононко О. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у світі» / О. Кононко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 7. – С. 3-8.
13. Морозовська Т. Д. Радість танцю / Т. Д. Морозовська // Обдарована дитина. – 2005. – № 6. – С. 53.
14. Піроженко Т. Особистісний розвиток дітей у творчих іграх / Т. Піроженко, К. Карасьова // Дошкільне виховання. – 2012. – № 9. – С. 28-31.
15. Поворозник, Н. С. Ранній розвиток здібностей: проблеми і перспективи / Н. С. Поворозник // Початкове навчання та виховання: Науково-методичний журнал. – 06/2012. – № 16/18. – С. 49-55.
16. Розвиток уяви дошкільників. Використання наукових ідей О. М. Дяченко [навчальний методичний посібник [упоряд. Н. М Бабій, Н. В. Назарук] – Івано-Франківськ. – 2007. – Симфонія Форте; 159 с.
17. Роль казки у розвитку творчості дітей дошкільного віку // Бібліотека вихователя дитячого садка. – 2005. – № 21. – С. 1-13.
18. Савченко Л. Пісочна анімація розвиває й оздоровлює: заняття для середньої групи / Л. Савченко, О. Грязен // Дошкільне виховання. – 2013. – № 7. – С. 30-31.
19. Твердовська О. В. Синергетична детермінованість творчого мислення / О. В Твердовська // «Синергетика і творчість» Матеріали Всеукраїнської

- конференції «Синергетика і творчість» 11 листопада 2011 р. / Інститут обдарованої дитини ДНАПН України. – К: [Б.В]. – 2011. – С. 222-230.
20. Фадеева Т. Розвиток уяви дитини – умова її продуктивного учіння / Т. Фадеева // Дошкільне виховання. – 2005. – № 2. – С. 6-8.
21. Чувасова Ю. Розвиток природних обдарувань та творчих здібностей дітей / Ю. Чувасова // Психолог. – 2007. – № 47. – С. 10-16.
22. Шморгун О. О. «Психологія творчості» В. А. Роменця в контексті проблеми формування творчого потенціалу особистості в умовах інформаційного простору / О. О. Шморгун // «Синергетика і творчість» Матеріали Всеукраїнської конференції «Синергетика і творчість» 11 листопада 2011 р. / Інститут обдарованої дитини ДНАПН України. – К: [Б.В]. – 2011. – С. 143-148.
23. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дитини дошкільного віку на заняттях з малювання / Л. М. Шульга // Обдарована дитина. – 2004. – № 9. – С. 43-63.

Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку

ДОДАТКИ

Додаток А

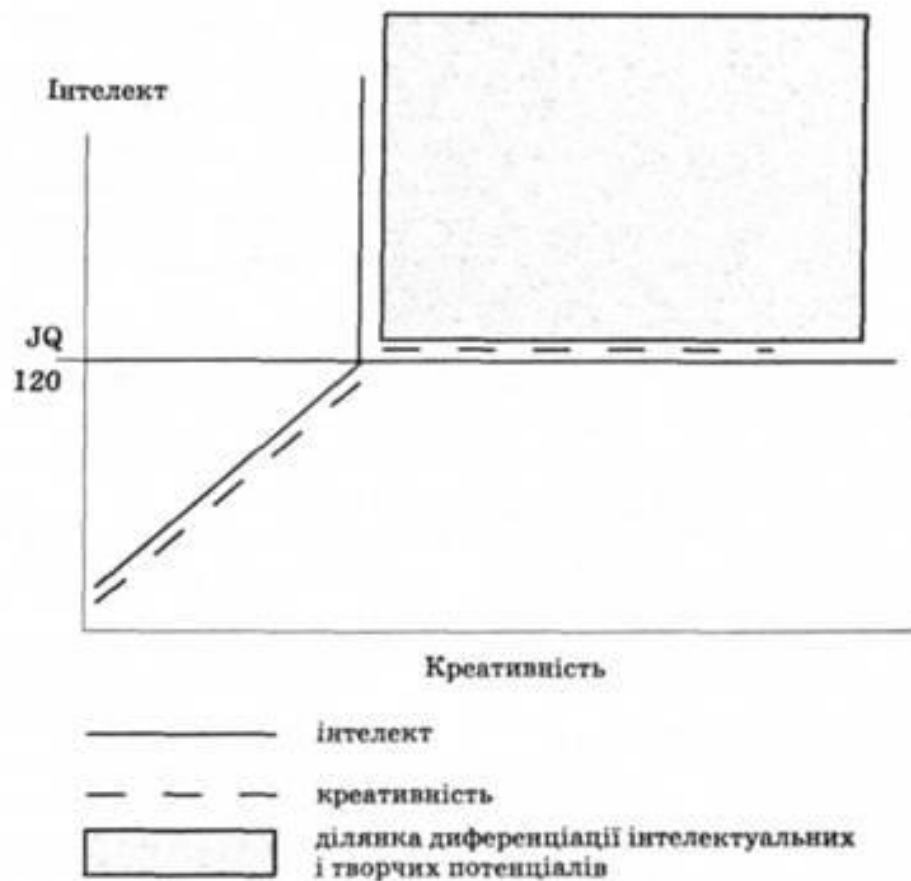

Схема розвитку креативності та інтелекту за Е.П. Торрансом.

Додаток Б

Тест на обдарованість

Мета: виявити творчі та інтелектуальні здібності й задатки старшого дошкільника.

Респонденти: батьки

Обладнання: роздруковані бланки опитувальника, ручка.

Інструкція: відповідаючи на запитання тесту, батьки помічають пункти, що підтверджують здібності дитини.

1. Ваша дитина навчилася читати рано, до п'ятирічного віку:
  - А) так; 7 б.
  - Б) ще вчиться читати. 5 б.
2. Виявляє бажання читати багато та швидко?
  - А) часто; 2 бали.
  - Б) іноді; 1 бал.
  - В) ніколи; 0 балів.
3. Сама або з чисєюсь допомогою цікавилася енциклопедіями:
  - А) часто; 2 бали.
  - Б) рідко; 1 бал.
  - В) ніколи; 0 балів.
4. Якщо дитина легко навчилася читати, проте зазнає труднощів у читанні – 1 бал.
5. Потайлива, не любить, коли втручаються в її справи:
  - А) так; 2 бали.
  - Б) рідко; 1 бал.
  - В) ніколи; 0 балів.
6. Воліє розмовляти зі старшими:

А) так; 2 бали.

Б) рідко; 1 бал.

В) ніколи; 0 балів.

7. Ставить багато складних запитань, чим дивує або розгублює дорослих:

А) часто; 2 бали.

Б) рідко; 1 бал.

В) ніколи; 0 балів.

8. У неї завжди готові відповіді навіть на дуже несподівані питання – 1 бал.

9. Іноді неуважна, але завжди вміє зробити правильні узагальнення (скажімо, після перегляду кінофільму, телевізійної передачі або спостерігаючи за чим-небудь):

А) так; 2 бали.

Б) рідко; 1 бал.

В) ніколи; 0 балів.

10. Із задоволенням вступає в бесіду про навколишній світ, дає свою оцінку різним явищам – 1 бал.

11. Із невдоволенням ставиться до одноманітних, повсякденних справ (прибирання, виконання завдань) – 1 бал.

12. Чутлива до будь-якої несправедливості, якщо навіть це не стосується її особисто:

А) так; 2 бали.

Б) іноді; 1 бал.

В) ніколи; 0 балів.

13. Любить жартувати, має почуття гумору:

А) так; 2 бали.

Б) рідко; 1 бал.

В) ніколи; 0 балів.

14. Має багатий словниковий запас:

- А) так; 2 бали.
- Б) важко сказати; 1 бал.
- В) ні; 0 балів.

15. Любить складні ігри, що вимагають певної кмітливості:

- А) так; 2 бали.
- Б) рідко; 1 бал.
- В) ні; 0 балів.

16. Рано зацікавилась тим, що вивчають старші діти – 1 бал.

17. Віддає перевагу різноманітним заняттям, причому любить усе робити самостійно:

- А) часто; 2 бали.
- Б) рідко; 1 бал.
- В) ніколи; 0 балів.

18. Цікавиться історіями з минулого і виявляє певний інтерес до світобудови:

- А) часто; 2 бали.
- Б) рідко; 1 бал.
- В) ніколи; 0 балів.

19. Швидко схоплює матеріал і має власну думку з багатьох питань:

- А) часто; 2 бали.
- Б) рідко; 1 бал.
- В) ніколи; 0 балів.

20. У неї розвинене почуття сприйняття музики, прикладного мистецтва, навколишнього середовища:

- А) так; 2 бали.
- Б) певною мірою; 1 бал.
- В) ні; 0 балів.

Обробка отриманих результатів.

Підрахувати суму балів.

Набрана сума не перевищує 9 балів. Варто подумати про активізацію занять із дитиною в плані загального розвитку. Необхідно розширити її можливості для «проби сил» у різних областях.

10-13 балів. Дитина має певні здібності, необхідно подбати про спеціальний розвиток її можливостей.

Більше 14 балів. Дитину відрізняє неординарність, їй необхідна спеціальна програма навчання й розвитку.

Додаток В

Критерії правильної оцінки творчої активності:

1. Наскільки часто і вдало дитина продукує нові ідеї?
2. Чи здатна самостійно їх використати?
3. Чи завжди аналізує мету, засоби і способи її досягнення?
4. Як реагує на труднощі (мобілізується на їх подолання, дратується, звертається до інших за допомогою, кидає завдання незавершеним)?
5. Чи здатний дошкільник на здорову міру ризику?
6. Як саме в процесі виконання творчого завдання використовує відому та нову інформацію, чи перевіряє її надійність?
7. Наскільки виважено приймає самостійні рішення?
8. Використовує різні підходи у ході пошуку?
9. Чи здатна дитина більш-менш об'єктивно оцінити процес і результат розв'язання творчого завдання?
10. Наскільки оригінальним є продукт її діяльності, чим він відрізняється від запропонованого зразка?

Додаток Г

Тест «Творчі схильності»

Мета: визначити характер творчих здібностей дитини.

Інструкція: Зі слів дитини заповнити бланк. На питання відповідати «так» або «ні».

1. Я люблю складати пісні.
2. Мені подобається гратися самому.
3. Мої мама й тато люблять гратися зі мною.
4. Я ставлю багато запитань.
5. Вигадування казок – це не для мене.
6. Я люблю, щоб у мене був лише один або двоє друзів.
7. Я не проти зміни правил гри.
8. Я люблю вигадувати щось нове.
9. Я люблю малювати.
10. Я люблю робити те, що іншим не під силу.
11. Сонце на малюнку завжди має бути жовтим.
12. Я люблю розбирати прилади та іграшки.
13. Мені більше подобається розфарбовувати, аніж малювати самому.
14. Легкі загадки – найцікавіші.

15. Іноді батьки займаються чим-небудь зі мною.
16. Я люблю дізнаватися нове про тварин.
17. Мій тато любить робити що-небудь по господарству.
18. Я не люблю, коли інші ставлять багато запитань.
19. Важко знайти собі заняття, коли ти сам.
20. Мій тато вважає, що зазвичай я дію правильно.
21. Я люблю розповіді про давнину.
22. Я охочіше граю в старі ігри, ніж в нові.
23. Я охочіше візьмусь за легшу справу, ніж за тяжчу.
24. Я завжди граю з друзями, не люблю бути один.

Обробка отриманих результатів.

За кожную негативну відповідь на питання № 5, 6, 11, 13, 14, 18, 19, 22, 23, 24 нараховується 1 бал. За кожную позитивну відповідь на решту запитань – 1 бал.

1. Розмаїття інтересів. Підрахувати загальну суму балів за відповіді в пунктах 1, 5, 9, 16, 21. с розмаїтості інтересів дитини: до 1 балу – слабо виражений; 2-3 бали – виражений середньо; 4-5 балів – явно виражений.
2. Незалежність. 2, 8, 11, 13, 19, 24. До 2 – слабо виражена, 3-4 середній показник, 5-6 – явно виражена.

3. Гнучкість пристосованість. 6, 7, 22. 0-1 бал – слабо; 2- середньо; 3 бали явно виражений.
4. Допитливість. 4, 12, 18. 0-1 бал – слабо; 2- середньо; 3 бали явно виражений.
5. Наполегливість 10, 14, 23. 0-1 бал – слабо; 2- середньо; 3 бали явно виражений.
6. Відомості про сімейну обстановку. 3, 15, 17, 20. Кількість набраних балів відповідає ступеню сприятливого впливу сімейної обстановки для розвитку творчих схильностей дитини. 0-1 бал – мало сприяє; 2-3 бали – сприяє на середньому рівні; 4 бали – явно сприяє.

Додаток Д

Методика

«Намалюй що-небудь»

Дитині дається листок паперу, набір фломастерів і пропонується придумати і намалювати що-небудь незвичайне. На виконання завдання приділяється 4 хв. Далі оцінюється якість малюнка за приведеними нижче критеріями, і на основі такої оцінки робиться висновок про особливості уяви дитини.

Оцінка результатів

Оцінка малюнка дитини виробляється в балах за наступними критеріями:

10 балів – дитина за відведений час придумала і намалювала щось оригінальне, незвичайне, що явно свідчить про неабияку фантазію, про багату уяву. Малюнок справляє велике враження на глядача, його образи і деталі ретельно пророблені.

8-9 балів – дитина придумала і намалювала щось досить оригінальне, з фантазією, емоційне і барвисте, хоча зображення не є зовсім новим. Деталі картинки пророблені непогано.

5-7 балів – дитина придумала і намалювала щось таке, що в цілому не є новим, але несе в собі явні елементи творчої фантазії і справляє на глядача певне емоційне враження. Деталі й образи малюнка пророблені посередньо.

3-4 бала – дитина намалювала щось дуже просте, неоригінальне, причому на малюнку слабо проглядається фантазія і не дуже добре пророблені деталі.

0-2 бала – за відведений час дитина так і не зуміла нічого придумати і намалювала лише окремі штрихи і лінії.

Висновки про рівень розвитку:

10- дуже високий

8-9- високий

5-7- середній

3-4- низький

0-2- дуже низький

[17, 104]

Додаток Е

Опис технік

1. Малювання пальцями. Дитина вмочує палець (долоню, кулачок) у ємність з гуашевою чи акварельною фарбою і робить відбитки на папері відповідно до теми.
2. Кляксографія. Аркуш паперу складається навпіл, прогладжується лінія згину. На лінію згину аркуша паперу довільної форми наноситься кілька «клякс» різного кольору. Аркуш складається, прогладжується рукою. Розгорнувши, одержуємо несподівані зображення – у них можна впізнати знайомий образ або домалювати необхідні деталі, щоб він став виразнішим.

3. Малювання по зволоженому аркуші паперу. Зволожується аркуш паперу, потім швидко наноситься малюнок пальцем, вмоченим в акварельні фарби чи пензликом.
4. Малювання зім'ятим папером. М'який папір мнеться руками, вмочується у фарбу (за кінчик) і відбитки його наносяться на аркуш.
5. Відбитки губкою.

6. Штампи з овочів. Вирізати штампи (з буряка, наприклад) – зображення будь-яких фігур, і діти робитимуть відбитки або укладатимуть візерунки тощо. [10, 2-3]

Додаток Ж

Методика для дослідження дитячої креативності (за Е. Е. Туніком)

Тест 1. Використання предметів

Завдання: перерахувати якомога більше способів застосування предмета, що відрізняються від звичайних.

Інструкція: Газета використовується для читання, ти можеш придумати інші способи її застосування, що з неї можна зробити? Час виконання – 3 хвилини.

Результати оцінюються за двома показниками: швидкість відповідей (1 відповідь – 1 бал) і оригінальність відповідей (число відповідей; 1 відповідь – 4 бали).

Тест 2.

Завдання: перерахувати гіпотетичні наслідки ситуації.

Інструкція: Уяви, що може статися, якщо тварини і птахи почнуть розмовляти людською мовою.

Час виконання – 3 хвилини.

Результати оцінюються за двома показниками: швидкість відповідей (1 відповідь – 1 бал) і оригінальність відповідей (число відповідей; 1 відповідь – 4 бали).

Тест 3. Вираз

Завдання: придумати речення з чотирьох слів, кожне з яких починається із зазначеної літери.

Інструкція: Спробуй скласти речення з чотирьох слів, в якому кожне слово починається із зазначеною літери. Ось ці букви: В, Х, Д, К.

Приклад: Веселий Хлопчик Дивиться Кіно.

Час виконання – 4 хвилини.

Результати тесту оцінюються за двома показниками: швидкість (число правильно складених пропозицій і кількість слів, що повторюються один раз, –1 бал і за кожне речення – 2 бали; оригінальність і точність (число оригінальних, правильно побудованих пропозицій – 4 бали за одну пропозицію.)

Тест 4. Словесна асоціація

Завдання: привести якомога більше визначень для загальноживаних слів.

Інструкція: Приведи якомога більше визначень для слова «книга».

Приклад: барвиста книга, ілюстрована книга, товста книга, цікава книга і так далі.

Час виконання – 3 хвилини.

Результати тесту оцінюються за двома показниками: швидкість відповідей (1 відповідь – 2 бали) і оригінальність (1 відповідь – 4 бали).

Тест 5. Складання зображення

Завдання: намалювати дані об'єкти, користуючись певним набором фігур.

Інструкція: Намалюй певні предмети, використовуючи тільки прямокутник, коло, овал, трикутник і квадрат.

Кожну фігуру можна використовувати кілька разів; можна змінювати розміри фігур, їх положення, але не можна додавати інші фігури.

Завдання даються на окремих бланках: «особа», «будинок», «клоун», «що хочеться».

Час виконання – 8 хвилин.

Результати тесту оцінюються наступним чином:

а) швидкість, гнучкість (Б):

n_1 - число зображених предметів (1 предмет – 1 бал)

n_2 – число використаних фігур (a, b, c, d) (1 фігура – 1 бал)

n_3 – кількість помилок (1 помилка – 1 бал)

У підрахунку результату (Б) використовуються середнє арифметичне n_1 , n_2 ,

n_3 : $B = n_1 + n_2 - n_3$.

б) оригінальність (О):

m_1 – кількість малюнків з незвичайним використанням фігур, їх оригінальним розташуванням (1 малюнок – 5 балів)

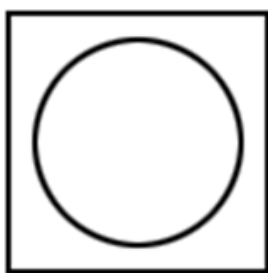
m_2 – число оригінальних елементів малюнка, незвичайних форм розташування (1 випадок – 3 бали)

У підрахунку результатів (О) використовуються середнє арифметичне m_1 ,

m_2 : $O = m_1 + m_2$.

Тест 6. ескізи

Завдання: в кожному квадраті тесту дані однакові фігури – кола.

Кожне коло треба перетворити на зображення предмета.

Інструкція: Спробуй додати будь-які деталі до основного зображення так, щоб вийшли різні предмети.

Приклад:

Час виконання – 5 хвилин.

Результати тесту оцінюються наступним чином:

а) швидкість (Б):

n_1 – число категорій малюнків: особи, тварини, предмети. (1 категорія – 1 бал)

n_2 – число малюнків, де не використовується коло (1 рисунок – 1 бал)

У підрахунку результату (Б) використовується середнє арифметичне n_1 , n_2 :

$$Б = n_1 - n_2.$$

б) оригінальність (О):

m_1 – число оригінальних малюнків (1 рисунок – 5 балів)

m_2 – число оригінальних підходів до виконання – незвичайне за формою і розташуванням зображення (1 зображення – 3 бали)

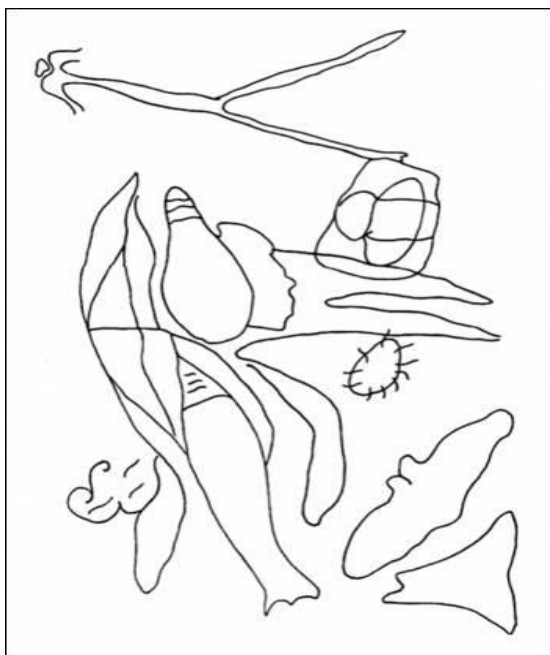
У підрахунку результату (О) використовується середнє арифметичне m_1 ,

$$m_2: О = m_1 + m_2.$$

Тест 7. Загадкова фігура

Завдання: знайти різні фігури у складному зображенні.

Інструкція: Знайди якнайбільше знайомих предметів на малюнку.

Час виконання – 3 хвилини.

Результати тесту оцінюються сумарно: швидкість (1 відповідь – 1 бал) і оригінальність (1 відповідь – 4 бали).

Номер тесту		Середнє значення	Стандартне значення
1	Ш	5,6	3,1
	О	3,6	4,4
2	Ш	4,3	2,6
	О	3,5	6,6
3	Ш	11,6	8,8
	О	2,2	3,1
4	Ш	11,3	6,3
	О	6,5	8,8
5	Ш	9,1	2,7
	О	2,3	4,2
6	Ш	8,8	3,3

	О	5,4	5,8
7	Ш	12,1	4,8
	О	8,2	7,8

7. Конкретні результати тесту, отримані дитиною, необхідно порівняти з середнім значенням, наведеним у таблиці.

Якщо значення швидкості нижче середнього, але вище стандартного, відхилення вважається нормальним. Якщо отримане значення нижче стандартного відхилення, слід звернутися до психолога, який зможе за допомогою спеціальних занять допомогти дитині підготуватися до школи.

Діти, які отримали високі результати креативності, повинні бути предметом пильної уваги психолога та в подальшому – вчителів початкових класів. По відношенню до них необхідна як внутрішня, так і зовнішня диференціація навчання. Знаючи їх можливості, вчителі та батьки зможуть пропонувати їм індивідуальні творчі завдання, завдання підвищеної труднощі, дозувати навчальне навантаження так, щоб зберегти і розвинути в цих дітей позитивну мотивацію навчання.

Бланк для дітей

